

Mandag 11. november 1974 kl. 09.00

Innlegg ved åpningen av Landhandelens Dag, 11. november 1974
(Norges Kolonial- og Landhandelforbund)

Godt over 200.000 mennesker har sitt arbeide i varehandelen. Denne service-næring hører dermed til en av våre største, regnet i antall sysselsatte. Antallet bedrifter i varehandelen var i 1972 43.000 enheter, 17.000 av dem hørte til dagligvarehandelen. Varehandelen er en smådriftsnæring. Særlig gjelder dette dagligvarehandelen der mer enn 60% av enhetene hadde under 5 sysselsatte. Også denne næring er inne i en periode med sterke forandringer i driftsformer og organisasjon. Ett av trekkene i dette bilde er at de større og ofte mer rasjonelle enhetene i dagligvarehandelen tar en økende andel av omsetningen.

Effektiviseringen av omsetningen i form av større enheter, selvbetjening og til dels en spesialisering har virket til å dempe veksten i arbeidskraftsbehovet og driftsomkostningene. Dette har kommet forbrukerne til gode. Men det har ikke vært mulig for alle handelsbedrifter å anvende moderne omsetningsteknikk i stor skala, med dyrt utstyr og ny automatikk. I distriktene og i enkelte boligområder i tettstedene kan markedene ofte ikke være store nok for supermarkeder og varehus. Skal folk på slike steder sikres en tilfredsstillende varehandelsservice, må vi også ha de mindre enhetene i varehandelen.

Dette er et av de problemer næringen står overfor, og som denne konferansen skal drøfte. Vi ønsker en moderne varedistribusjon til de lavest mulig kostander.

Men vi ønsker også at en tilfredsstillende varehandels-service skal nå alle. Også de mindre enhetene må finne sin plass i varehandelen.

Mange av de strukturproblemer som næringen står overfor i dag, har sin bakgrunn i tidligere tiders syn på næringens rolle i samfunnet. Fra 1907 og til begynnelsen av 1950-årene tok vår lovgivning i første rekke sikte på å beskytte næringsutøverne. Vi fikk lukningsloven og forbud mot filialdannelser.

I denne perioden fikk vi til sine tider en overetablering, særlig av mindre enheter. Fra begynnelsen av 1950-årene og til 1970 tok lovgivningen sikte på å fremme en sterkere konkurranse. Filialforbudet ble opphevet og hensynet til forbrukerne kom mer i forgrunnen.

Utviklingen i denne perioden har etterhvert skapt bekymring for at det kan bli en ubalanse i forholdet mellom store og mindre enheter. Varehandelen kan bli for spesialisert. De mindre enhetene får dårligere betingelser og service fra leverandørene enn de store. Folk i grissgrendte strøk, mindre boligområder og mindre mobile forbrukere blir uinteressante kunder.

Den gamle landhandel var tilpasset de samfunnsforhold som engang var og de lokale markeder som de tjente. Butikken var et møtested for sosial kontakt. Kjøpmannen hadde kjennskap til hver enkelt av sine kunder og deres ønsker og behov.

Grunnlaget for disse driftsforhold er ikke lenger tilstede. Det er skjedd grunnleggende endringer i næringsstrukturen, i bosettingen, i vareutvalget og i inntektsforholdene. Biltettheten og bedre offentlige kommunikasjonsforhold har stilt folk friere i valget av innkjøpssteder.

Den enkelte landhandler har hatt begrensede muligheter for å tilpasse seg de nye forhold. Han står utsatt til i konkurransen med supermarkedene og de store varehus, med det vareutvalg de kan by på, samtidig som de gjerne blir sentrer for sosial kontakt. Den teknologiske utvikling i distribusjonen har favorisert de store enheter. Det er skjedd en revolusjonerende utvikling i lagringsmetoder, inventar og teknisk utrustning som krever meget kapital og stor omsetning. Distribusjonssystemer og innkjøpsmetoder er tilpasset de store befolkningskonsentrasjoner med stor kjøpe-evne.

Allikevel bærer ikke utviklingen bud om at de små handelsenheter vil falle ut av bildet. Mange mennesker reagerer mot de store kjøpsentra, hvor en mister den personlige kontakten med kjøpmannen og de råd han kan gi om vareutvalg og kvalitet. Undersøkelser som er utført av Norsk Kjøpmannsinstitutt viser at mange mindre enheter har tilfredsstillende driftsresultater. Faglig dyktighet og personlig service og oppfinnsomhet kan oppveie supermarkedenes styrke. På steder der den faste bosetting er gått tilbake er svikten i kundegrunnlaget blitt erstattet av større besøk av reisende, hytte-eiere og week-end befolkningen.

Varehandelens virksomhet må være rettet mot forbrukernes behov. Den rasjonalisering og strukturendring som har funnet sted innenfor næringen, har dempet veksten i distribusjonsomkostningene som forbrukerne må bære i vareprisene. Fra et forbruker-synspunkt er det viktig at slike rasjonaliseringstiltak fortsetter.

Under den uvanlig sterke prisstigning som vi har hatt i senere tid, har landhandlerne i særlig grad følt presset av enkelte av de tiltak som myndighetene har funnet nødvendige for å bringe inflasjonen under kontroll. I likhet med de fleste andre land er vi inne i en meget vanskelig periode når det gjelder pris- og inntektsutviklingen. I mange land truer inflasjonen selve stabiliteten i det økonomiske liv. De enkelte nærings- og inntektsgrupper føler uro for sin egen stilling. Tiltak for å bringe inntektsoppgjør, priser og fortjenester under samfunnsmessig kontroll vil ofte kunne bli følt som urettferdige og drastiske av de grupper som blir direkte berørt. Slik som pris-situasjonen har utviklet seg, har slike drastiske tiltak vært nødvendige både i Norge og andre land. Myndighetene er beredt til å samarbeide om en pris- og inntektspolitikk og til å søke de enkelte gruppers råd om hvordan den bør utformes.

En næringspolitikk for varehandelen må være knyttet til vår forbrukerpolitikk, distriktspolitikk og bomiljøpolitikk. Planleggingen av driftsformer, vareutvalg og etableringer i varehandelen er først og fremst et ansvar for næringen selv og for de lokale myndigheters planleggingsorganer.

Det er økende forståelse for betydningen av at det er tilstede en tilfredsstillende varehandelsservice i utkantdistriktene og i de nye boligområder.

Næringen står overfor oppgaven å utvikle nye og mer tidsmessige samarbeidsformer mellom kjøpmannen og kundene. Forsøk på slike nye driftsformer som er satt igang i enkelte boligområder i Oslo, kan være skritt i den retning.

Myndighetene er innstilt på å virke med i tilpasningen av næringens virksomhet til nye samfunnsforhold. Veiledningstjenesten for mindre handelsbedrifter og Fondet for markeds- og distribusjonsforskning er ledd i denne hjelp. Landhandelens Dag vil hjelpe til å klarlegge mange av de problemer dagens landhandel står overfor og gi oss et bedre grunnlag for å løse dem på en måte som tjener både næringen og forbrukerne.

Med dette erklærer jeg Landhandelens Dag for åpnet.